

Tarja Filatov sd ym.

Keskustelualoite mielenterveysstrategian toteuttamisesta ja mielenterveyden vahvistamisesta työelämässä, koulutuksessa sekä kaikenikäisten arjessa

Eduskunnan puhemiehelle

Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020—2030 julkaistiin sosiaali- ja terveysministeriössä 11.2.2020. Mielenterveysstrategia korostaa mielenterveyspolitiikan ja toimenpiteiden jatkuvuutta, tavoitteellisuutta sekä ajantasaisuutta yli hallituskausien. Kukaan hallitus valitsee hallituskausittain omat käytännönläheiset toimenpiteensä mielenterveystyössä. Strategiassa lähtökohtana on mielenterveyden kasvanut merkitys yhteiskunnassa. Hyvä mielenterveys on yksilöille ja yhteiskunnalle yhä tärkeämpi voimavara, ja mielenterveyden häiriöt ovat edelleen kasvava kansanterveydellinen haaste.

Mielenterveysstrategia on tärkeä ja merkittävä avaus Suomessa, sillä ensimmäistä kertaa mielenterveys tunnustetaan laajana yhteiskunnallisena asiana, joka vaatii työtä yhteiskunnan eri aloilla ja tasoilla. Mielenterveyden ongelmat ovat laaja-alaisia, eivätkä ne noudata valtionhallinnon tai ministeriöiden välisiä tehtävien rajoituksia. Mielenterveyttä tulee edistää määrätietoisesti kaikessa poliittisessa päätöksenteossa. Erityisesti tämä koskee muun muassa työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonaloja.

Nykyinen korkeaan työllisyysasteeseen nojaava hyvinvointimallimme ei pitkällä aikavälillä enää kestä heikentyneen mielenterveyden yhteiskunnallisia vaikutuksia. Meillä ei ole varaa menettää nykyisellä tahdilla yksilöitä työkyvyttömyyseläkkeelle tai pitkille sairauspäiväraha-kausille. Tähän tarvitaan varhaisen puuttumisen ja välittämisen malleja työelämään sekä laajemmin mielenterveyden häiriöiden tehokasta ja vaikuttavaa hoitamista. Työikäisen väestön hyvä mielenterveys vahvistaa talouskasvua, sillä se on edellytys monille työelämässä vaadittaville ominaisuuksille, kuten mukautumiskyvylle, uuden oppimiselle, luovuudelle, ongelmanratkaisulle ja vuorovaikutustaidoille.

Samalla työllisyyttä pitää parantaa osatyökykyisten, esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien, työelämäosallisuutta parantamalla. Työllisyysasteen nostaminen on vaikeaa ilman vaikuttavaa mielenterveystyötä. Jos mielenterveyssyistä johtuva siirtyminen työkyvyttömyyseläkkeelle vähentäisi 10—15 %, työllisyysaste nousisi 0,25—0,37 % ja BKT vahvistuisi 0,3—0,5 %.

Heikentyneen mielenterveyden kustannukset kansantaloudelle ja vaikutukset työllisyyteen ovat merkittäviä, ja ajankohtaiskeskustelu toisi parempaan tietoisuuteen vaikuttavia keinoja edistämään mielen hyvinvointia yhteiskunnallisesti sekä työ-, kasvat- ja harrastusyhteisöjen tasolla. Talo-

Keskustelualoite KA 4/2020 vp

udellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD arvioi vuonna 2018, että heikentyneen mielen-terveyden vuosikustannukset Suomelle ovat 11 miljardia euroa, eli 5,5 % bruttokansantuotteesta.

Mielenterveyden häiriöt ovat tänä päivänä merkittävin työkyvyttömyyseläkkeiden aiheuttaja. Vuonna 2018 jo yli puolet työkyvyttömyyseläkkeistä on mielen-terveysperusteisia ja yli kolman-nes uusista työkyvyttömyyseläkkeistä on mielen-terveysperusteisia. Alle 30-vuotiaiden mielen-terveysperusteisten työkyvyttömyyseläkkeiden määrä on kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Mie-
lenterveyden häiriöiden perusteella maksetut sairauspäiväraha-kaudet ovat yleistyneet nopeasti. Vuonna 2018 31 % sairausrahapäivistä johtui mielen-terveyden ja käyttäytymisen häiriöistä.

Mielenterveyden vaikutukset eivät tietenkään rajaudu ainoastaan taloudellisiin tekijöihin, vaan mielen-terveyden häiriöt ovat suuri kansanterveydellinen haaste. Siksi on tärkeää huolehtia myös niiden mielen-terveydestä, jotka ovat työelämän ulkopuolella. Mielenterveysstrategiassa on erit-
tään hyvin nostettu esille lasten ja nuorten mielen-terveyden rakentumiseen arjessa. Perheissä, koulu-
ympäristössä sekä harrastuksissa rakennetaan mielen hyvinvointia. Näiden osa-alueiden osalta mielen-terveysstrategian poikkihallinnollinen toimeenpano on äärimmäisen tärkeää. Mitä nopeammin mielen-terveyden häiriöihin saadaan apua, niin sitä pienempiä ovat sekä yksilön vai-
keudet että yhteiskunnalle koituvat kustannukset.

Myös työelämän ulkopuolella olevat aikuiset ja ikääntyneet tarvitsevat mielen-terveyden edistä-
mistä ja palveluita. Mielenterveyden edistämisen tulisi kuulua kaikkeen ihmisten kanssa tehtä-
vään työhön, on kyse sitten sosiaalipalveluista tai ikääntyneiden hoivasta. Kaikilla tulee olla yhä-
tälläinen oikeus mielen-terveyden palveluihin. Hyvä mielen-terveys edistää terveyttä ja toimintaky-
kyä kaikilla. Tästä syystä tulee edistää nopeaa pääsyä hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun
psykososiaaliseen hoitoon jo ensimmäisen terveyskeskuskäynnin jälkeen. Mielenterveyden pal-
veluihin tulee olla oikeus sosioekonomisen aseman vaikuttamatta hoidon saantiin.

Säädösten ja yhteiskunnallisten päätösten vaikutukset mielen-terveyteen sekä eri ihmisryhmien
välisiin mielen-terveyseroihin tulee arvioida laadukkaasti osana ihmisiin kohdistuvien vaikutus-
ten kokonaisuutta. Mielenterveysvaikutusten arviointi päätöksenteossa arviointi sisältyy hyvään
mielen-terveysjohtamiseen ja sen osana kansalliseen mielen-terveysstrategiaan.

Mielenterveyden edistäminen on tutkitusti vaikuttavaa. On arvioitu, että keskimäärin yksi mie-
lenterveyden edistämiseen sijoitettu euro palautuu yhteiskunnalle viisinkertaisena. Yhteiskun-
nan kaikkien sektoreiden toiminta vaikuttaa mielen-terveyteen. Siksi sosiaali- ja terveyssektori ei
voi yksin saavuttaa vaikuttavia tuloksia. Hyvä mielen-terveys edistää myös muiden sektoreiden
tavoitteiden saavuttamista. Tähän perustuu Mielenterveys kaikissa politiikoissa -toimintatapa,
joka on osa Terveys kaikissa politiikoissa (Health in All Policies) -toimintatapaa. Mielenterve-
ysstrategian toimeenpano onnistuu vaikuttavasti vain, kun se toteutetaan ministeriöiden välisenä
yhteistyönä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

*että eduskunta käy ajankohtaiskeskustelun kansallisen mielen-terveysstrategian toteuttami-
sesta ja mielen-terveyden vahvistamisesta työelämässä, koulutuksessa sekä kaikenikäisten
arjessa.*

Keskustelualoite KA 4/2020 vp

Helsingissä 17.3.2020

Tarja Filatov sd
Seppo Eskelinen sd
Eeva-Johanna Eloranta sd
Marko Asell sd
Kim Berg sd
Maria Guzenina sd
Jukka Gustafsson sd
Eveliina Heinäluoma sd
Mika Kari sd
Johan Kvarnström sd
Anneli Kiljunen sd
Suna Kymäläinen sd
Aki Lindén sd
Niina Malm sd
Johannes Koskinen sd
Johanna Ojala-Niemelä sd
Raimo Piirainen sd
Paula Werning sd
Tuula Väättäinen sd
Heidi Viljanen sd
Pia Viitanen sd
Erkki Tuomioja sd
Katja Taimela sd
Anu Vehviläinen kesk
Mikko Savola kesk
Juha Pylväs kesk
Petri Honkonen kesk
Mikko Kärnä kesk
Hanna Huttunen kesk
Pekka Aittakumpu kesk
Hilkka Kemppi kesk
Jouni Ovaska kesk
Pasi Kivisaari kesk
Esko Kiviranta kesk
Ari Torniainen kesk
Arto Pirttilahti kesk
Juha Sipilä kesk
Hannakaisa Heikkinen kesk
Katja Hänninen vas
Juho Kautto vas
Markus Mustajärvi vas
Pia Lohikoski vas
Jussi Saramo vas
Johannes Yrttiaho vas

Keskustelualoite KA 4/2020 vp

Veronika Honkasalo vas
Mai Kivelä vas
Anna Kontula vas
Matti Semi vas
Paavo Arhinmäki vas
Jari Myllykoski vas
Mikko Ollikainen r
Joakim Strand r
Anders Norrback r
Sandra Bergqvist r
Mats Löfström r
Anders Adlercreutz r
Eva Biaudet r
Päivi Räsänen kd
Antero Laukkanen kd
Sari Tanus kd
Sari Essayah kd
Peter Östman kd
Marko Kilpi kok
Janne Sankelo kok
Kari Tolvanen kok
Pauli Kiuru kok
Mia Laiho kok
Heikki Autto kok
Ruut Sjöblom kok
Matias Marttinen kok
Timo Heinonen kok
Anna-Kaisa Ikonen kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Heikki Vestman kok
Wille Rydman kok
Juhana Vartiainen kok
Sari Sarkomaa kok
Paula Risikko kok
Sanni Grahn-Laasonen kok
Jukka Kopra kok
Pia Kauma kok
Markku Eestilä kok